

vednosti in ljubezni. Življenje tvori učiteljstvo delo v pravi in vzajemni stanovski ljubezni!...

In zato je marsikomu težko, ko pogreša v zapisku udov tega in onega; ko vidi, da ne najde v zvezi svojih žrtvi pri svojih tovariših niti toliko zaupanja, niti toliko ljubezni, da bi se tudi oni potrudili in žrtvovali toliko, da bi se udeleževali stanovskih sestankov; niti toliko spoštovanja ne kažejo tovarišem, da bi pristopili kot udje k društvu...

Ni namenjeno in naperjeno to proti komurkoli — bogme, kdo bi mislil na žalitev — govoriti pa je treba množici, ki ima ušesa, pa ne sliši in noče priznati vrednosti in potrebnosti učiteljskega dela; množici, ki ima oči, pa ne vidi, da zahteva današnja nemirna doba več kot kdaj prej združitev posameznih stanov; in kdor ne spozna, da je potrebno bolj kot kdaj, da se združi ravno učiteljstvo v boj proti nebrojnim sovragom, ki prete šoli in preže na šolo bolj kot v časih, ko smo živeli v znamenju mira in letargije, ta je slep ali pa — iz predsodkov noče tega spoznati.

Srednješolski vestnik.

**** Kaj je z maturo iz slovenščine?** Ministrstvo za nauk in bogočastje še doslej ni izdalo navedbe o zrelostnem izpitu iz slovenščine na naših srednjih šolah. Tudi naš deželni svet še ni ničesar ukrenil. In kakor slišimo, je na neki kranjski gimnaziji ravnateljstvo dijakom že naznanilo, da jim iz slovenščine kot učnega jezika ne bo treba delati zrelostnega izpita. Ker se nam zdi to popolnoma neverjetno in nemogoče, da, naravnost izključeno, pozivamo slavni deželni svet, da odredi kmalu vse, kar je v tej stvari treba ukreniti. Doslej sta pri nas dva učna jezika v gimnazijah in realkah; izmed teh dveh nikakor ne sme omalovaževati ali zapostavljati slovenščine, ki je materinščina naših mladine in zaenkrat prvi deželni jezik, pa naj bo to gospodom pri naši slavni vladni po volji ali ne.

**** Na goriški gimnaziji** je razpisano mesto ravnatelja. Na študijski knjižnici pa mesto praktikanta s podporo letnih 1000 K.

**** Matura podražena.** Taksa za maturo se je z odredbo naučnega ministrstva od 12 K za javne učence povišala na 20 K, za privatiste pa od 36 K na 50 K. Za oprostitvev od takse veljajo dosedanje določbe.

**** Zaradi celjskega gimnazijskega vprašanja** se je vršilo na Dunaju posvetovanje, ki so se ga poleg ministrskega predsednika barona Becka udeležili tudi dr. Hrašovec, dr. Kukovec, dr. Ploj, dr. Benkovič in dr. Korošec. Posvetovanje ni imelo nobenega uspeha, ker je vladno stališče Slovencev nasprotno.

**** Profesor prejel peklenjski stroj.** Iz Černovic poročajo: Gimnazijski profesor Filip Decker je te dni prejel po pošti peklenjski stroj, ki pa na srečo ni eksplodiral, ker je bila snov iz slabega materiala. Profesor Decker poučuje fiziko v sedmem in osmem razredu in je eden najstrožjih profesorjev. Stroj so mu skoraj gotovo poslali njegovi lastni dijaki, da bi se osvetili. Policija je aretirala več gimnazijcev.

**** Otvoritev II. državne gimnazije v Ljubljani.** Na praznik sv. Jožefa so povsem natihooma blagoslovili novo poslopje II. (slovenske) državne gimnazije v Ljubljani. Slovenski listi niso bili povabljeni na to slavnost. Tudi znamenje časa.

**** Nemška gimnazija v Ljubljani** se s 1. septembrom 1908 aktivira s prvimi 5 razredi in se bo potem sukcesivno razširjala, dokler ne bo popolna. Značilno je, da se ta gimnazija v uradnem listu ne imenuje več filijalka I. državne gimnazije, kakor je bilo to doslej oficijalno, ampak gimnazija z nemškim učnim jezikom ali kar je isto: nemška gimnazija.

Književnost in umetnost.

„Domače ognjišče“ ima v 3. letošnji številki to-le izbrano vsebino: 1. A. Pesek: Vstajenja dan. — 2. Rudolf Horvat: O vzgoji v predšolski dobi. — 3. Domači zdravnik. Dr. Demeter vitez Bleiweis-Trsteniški: O boju proti jetiki, osobito z ozirom na našo mladino in na razmere v šolah. — 4. Slike iz vzgoje. Morilec svoje matere. — 5. Dopisi. — 6. Drobtine. — „Domače ognjišče“ si pridobiva vedno več prijateljev, bralcev in naročnikov. To je najboljši dokaz, da list odgovarja svojemu namenu.

„Zvonček“ objavlja v 4. letošnji številki to-lepo in bogato vsebino: 1. Sv. Jurij. Fran Žgur. Pesem. — 2. Maruška smrt. Borisov. Povest. — 3. V daljne kraje. Ivo Trošt. Povest s podobo. — 4. Prilika. Fran Žgur. Pesem. — 5. Mladi fizik. J. N. Poučni spis. — 6. Lucij Junij Brut. Poleničan. Povest. — 7. Velika noč. Fran Žgur. Pesem. — 8. Konec trpljenja. Podoba v barvotisku. — 9. Premodre glave. Silvester K. Narodna smešnica. — 10. Pesem naj se glasi! Fr. Ločnikar. Pesem. — 11. Poučbe razpravice o jubilejskih znamenjih. Janko Polák. Poučni spis. — 12. Novo življenje. Podoba v barvotisku. — 13. Kako se je po-

slavljala zima. Ivo Trošt. Povest. — 14. V gostilnici. Ivo Trošt. Povest. — 15. Pouk in zabava. — Dudeldajski. Iv. Kiferle. Uglasbena pesem. — Demant. M. G. — Rešitev. — Kotiček gospoda Doropoljskega.

Slepa ljubezen. Ljudska igra s petjem v petih dejanjih. Spisal Anton Pesek v Ljubljani 1908. Založil pisatelj, natisnila „Učiteljska tiskarna“. (Slike iz vzgoje, I. zvezek.) — Idealni in marljivi tovariš Anton Pesek je napisal lepo delo, ki gotovo dvigne ugled šole in učiteljstva. O igri bomo poročali obširneje, za danes jo najtopleje priporočamo.

Najhujši sovražniki. Lahko umevna razlaga o roditeljskih nalezljivih boleznih. Spisal Rado Murnik. V Ljubljani 1908. „Narodna založba“. Cena 60 h, s pošto 70 h. Str. 56. — V predgovoru pravi pisatelj, da je namerjal v tej razpravi kar najbolj po domače opisati prezanjive bakterije, roditelje kužnih bolezni. Ta namera se mu je temeljito posrečila, zato pa je knjižica vredna vsega priporočila. Tako jo priporočamo tudi mi, želeč, da se brošura kar najbolj razširi. To bo najširšemu občinstvu v največjo korist.

Knjižnica časopisa „Naprej“ v Idriji. Te knjižnice je izšel sedaj V. in VI. zvezek; vsakemu je cena 30 h. V. zvezek prijavlja Karla Kauckega spis „Kdo uničuje proizvodnjo v malem?“, VI. zvezek pa istega pisatelja razpravo „Proletariat“. Obe deli je poslovenil Anton Kristan. — V današnji dobi mogočnega socialnega gibanja se mora tudi učiteljstvo zanimati za take razprave, zato bosta obe knjižici dobro služili vsakemu, ki mu je do tega, da se seznani s takimi vprašanji. Na tem polju je Karel Kaucký odličan strokovnjak.

Kulturno delo.

+ Akademija. Preteklo soboto zvečer je podaval v „Mestnem domu“ v Ljubljani dr. Miler, vseučiliški profesor iz Zagreba, o upravičenosti sociologije.

+ Nova ljudska knjižnica. Novo ljudsko knjižnico so ustanovili in 29. pret. mes. otvorili v Kobjegli na Goriškem. Ljudstvo, zlasti mladina, sega marljivo po knjigah. Le vedno naprej s prosveto k svobodi!

+ Mednarodni geografski kongres. Angleška geografska društva bodo imela v kratkem konferenco, da pretejejo vprašanja, ki bodo predložena mednarodnemu geografskemu kongresu, ki se odpravi v Ženevi 27. julija t. l. Zadnji kongres je bil v Saint Louisu v Združenih državah, predzadnji pa v Berlinu. To je sedaj v drugič, da se vrši mednarodni geografski kongres v Švici. Prvi je bil v Bernu leta 1891. Na letošnjem kongresu bodo sodelovali knez Monaški, Princ Boland Bonaparte, dr. Nansen, dr. Sven Hedin, grof Davies, profesor Lavasseur, sir Joner, a poleg tega vsi službeni zastopniki raznih evropskih in ameriških držav, potem zastopniki raznih vseučilišč. Razpravljalo se bo na kongresu v angleškem, francoskem, nemškem in italijanskem jeziku.

+ Koncert „Glasbene Matice“ v Zagrebu. „Glasbena Matica“ priredi v nedeljo, dne 8. maja t. l., v Zagrebu koncert.

+ III. jugoslovanska umetniška razstava se odpravi dne 1. maja t. l. v Zagrebu. Razstave se udeležijo Slovenci, Hrvati, Srbi in Bolgari.

Politiški pregled.

*** Deželni zbor kranjski** se je sešel k zasedanju dne 27. marca t. l. Imel je le dve seji. V prvi se je samo konstituiral, izvolil deželni odbor (dr. Tavčar, grof Barbo, dr. Lampe, dr. Šusteršič) ter ustavni odsek, ki naj izdela novo volilno reformo. V drugi seji se je sprejel nujni predlog glede ustanovitve dvo-razredne slovenske trgovske šole s pripravljanim tečajem v Ljubljani. Vse to — razen izvolitve deželnega odbora — se je zgodilo v sporazumu z vsemi tremi strankami in deželnem zboru, ker je vsem trem strankam od tega, da pride deželni zbor do rednega delovanja. To je pa le mogoče, ako se sprejme volilna reforma, ki bodo z njo soglašale vse stranke. Redno zasedanje se prične junija meseca.

*** Debate o vseučiliščih.** Dne 27. marca je proračunski odsek dognal najtežavnejše poglavje državnega proračuna namreč poglavje o visokih šolah. — Poslanec dr. Ploj je izjavil, da bo glasoval za resolucijo poslanca dr. Korošca ter je izrekel upanje, da bodo resolucijo sprejeli tudi nemške stranke. Potem je polemizoval proti poslancu Hoffmannu - Wellenhofu, ki je včeraj na podoben način obrekoval Slovence. Iz ustavne listine je govornik dokazal, da graško vseučilišče ni nemško, temveč je bilo izrečno ustanovljeno za Nemce in Slovence. Tudi je že več slovenskih profesorjev poučevalo na graškem vseučilišču. — Naučni minister dr. Marchet je izjavil glede visokošolskih zahtev v imenu vlade, ako odsek in parlament sprejmeta tozadnje resolucije, bo vlada smatrala za svojo dolžnost, da uravna po tem svoje postopanje. Nadalje je minister naglašal, da je akademika svoboda življenjski pogoj vsake visoke šole; istotako je življenjski element visoke šole svo-

boda preiskavanja in nauka. Vsak profesor na visoki šoli mora biti neodvisen, tako da v zakonitih mejah ni nikomur odgovoren kakor svoji vesti. — Za ministrom je še govorilo več poslancev, med njimi tudi Hrvat Vuković, nakar se je začelo glasovanje o celem poglavju in tozadevnih resolucijah. Sprejet je bil ves proračun in sledeče resolucije: poslanca dr. Sylvestra za ustanovitev nemškega vseučilišča na Moravskem, poslanca dr. Zucka za ustanovitev češkega vseučilišča na Moravskem, poslanca Goncija za ustanovitev italijanske pravne fakultete, poslanca dr. Korošca, naj vlada preiskuje predpogoje za ustanovitev novih vseučilišč itd. Resolucija poslanca Klofača glede ustanovitve češkega vseučilišča v Brnu je bila odklonjena, ker so proti nji glasovali razen Nemcev in socialnih demokratov tudi Poljaki. — Malorusi so po dolgih konferencah z vlado in Poljaki umaknili resolucijo glede svoje vseučiliške zahteve, ker sta se jim obljubili dve novi stolici na vseučilišču v Levovu.

*** Slovansko-romanski blok.** Dne 20. pret. m. se je sestavil takimenovani slovansko-romanski blok, v katerem so zastopane vse nemške narodnosti. Za predsednika je bil izvoljen dalmatinski poslanec Vuković, za podpredsednika pa Romun Onciul. Poslanec dr. Korošec je predlagal sledečo resolucijo: „Z ozirom na to, da slovenskemu narodu po pozitivnem in naternem pravu zajamčena pravica do lastnega vseučilišča in z ozirom na to, da ustanovitev slovenske pravne fakultete v najkrajšem času odgovarja praktični potrebi, se vlada pozivlje, da vse primerno ukrene, da se tem zahtevam, ki jih stavlja ves slovenski narod soglasno in brez razlike strankarskega političnega mišljenja, kakor hitro mogoče v polnem obsegu ugodí. Vlada naj izdatno podpira nadarjene slovenske akademike s posebnimi štipendijami, da se bodo lahko izobrazili za vseučiliške profesorje, dotlej pa naj prizna za to državno polovico v Zagrebu napravljene izpite in doktorske diplome.“ Poslanec Romančuk je zahteval rusinsko vseučilišče v Levovu, posl. Goncij italijansko pravno fakulteto v Trstu in priznanje izpitov na italijanskih univerzah. Vuković pa priznanje izpitov na zagrebškem vseučilišču.

*** Volilna reforma za Istro.** Sprejel se je vladni načrt za premembo deželnozbornskega volilnega reda za Istro. Ta načrt je sad kompromisa, ki je bil po vladnem posredovanju sprejet od hrvaško-slovenske in od italijanske stranke. Doslej je imel deželni zbor 33 članov, in sicer tri škofove, pet veleposestnikov, 2 zastopnika trgovske in obrtne zbornice, 11 mestnih in 15 kmetijskih poslancev. V prihodnje bo v deželnem zboru 44 poslancev, namreč 5 veleposestnikov, 2 zastopnika trgovske in obrtne zbornice, 14 mestnih in 15 kmetijskih poslancev ter 8 zastopnikov splošne kurije. Število deželnih odbornikov se pomnoži za enega. V varstvo manjšine se je določilo, da je za sklepanje o različnih zadevah potrebna kvalificirana večina v deželnem zboru in v deželnem odboru. Po dogovorjeni razdelitvi volilnih okrajev bo v prihodnjem deželnem zboru 25 italijanskih in 19 hrvaških in slovenskih poslancev, poleg teh pa še trije škofove. — Doslej je bilo v deželnem zboru 21 italijanskih in 9 hrvaških in slovenskih poslancev.

*** Čehi proti tlačenju nemadarskih narodov na Ogrskem.** Pod pokroviteljstvom praškega „Sokola“ se je vršilo minulo nedeljo 715 čeških zborovanj po vsem Češkem in Moravskem, na katerih se je odločno protestiralo zoper dogodke v Černovi ter zoper tlačenje nemadarskih narodnosti na Ogrskem. Vseh zborovanj se je udeležilo nad 50.000 ljudi.

*** Zavarovanje za nezgode in bolezni.** Vlada predloži parlamentu zakonski načrt o dopolnitvah določbah za zavarovanje za slučaj nezgod in bolezni. S tem zakonom se hoče deloma reformirati obstoječe delavske zavarovalnice. Z novim zakonom se uvede prisilno zavarovanje zoper nezgode, določi se, kdaj zastara prispevanje za zavarovanje in pobiranje zamudnih obresti.

*** Koroški deželni odbor zopet pogorel.** Občini Sebe je vrnil koroški deželni odbor slovensko vlogo glede proračuna za leto 1908. nereseno. Državna sodnica in sedaj upravna sodnica pa je razsodila, da je ravnal koroški deželni odbor nepostavno ter da je dolžan rešiti omenjeno slovensko vlogo.

*** Brošura Wahrmondova pred sodiščem.** Pred tiskovnim senatom deželnega sodišča se je vršila razprava vsled ugovora profesorja Wahrmonda proti konfiskaciji. Sodisce je konfiskacijo v treh slučajih razveljavilo, v dveh drugih pa potrdilo.

*** Ločitev starokatoliških zakonov.** Najvišje sodisce je razsodilo, da so zakoni starokatolikov ločljivi.

*** V nemškem državnem zboru** so sprejeli resolucijo Poljakov, naj se postavi v proračun za leto 1909 vsota za troške enquete, ki ima preiskati politične razmere poljskega prebivalstva v nemški državi.

*** Korenite izpremembe v vojaštvu.** „Tršč. Lloyd“ je pod tem naslovom prejel od dunajskega dopisnika, ki mnogo obuje v visokih vojaških krogih, nastopno vest: Na c. in kr. vojnem ministrstvu na Dunaju se pripravljajo važne odločbe, ki imajo korenito izpremeniti ves ustroj skupne vojske. Predvsem je izdelan vojni načrt, po katerem se uvede

namesto dosedanje troletne le dvoletna služba. Zato pa se bo moralo število novincev znatno povišati. Skupna vojska se pomnoži z 22.000, avstrijsko domobranstvo s 4500, madjarski honvedi in hrvaški domobranci s 3000 mož. Ali to ni vse. Dvoletna vojaška služba zahteva še druge nove uredbe. — Predvsem se bo moralo izdatno pomnožiti število podčastnikov, ker bo pouk moštva trajal manj časa. Potrebno bo tudi večje število podčastnikov, ki služijo preko navadnega službenega časa. Ustvarijo se novi bataljoni, ki bodo pridodeljeni višjim zapovedništvom in vojaškim zavodom. Z ustvarjenjem takih delavskih čet se bodo v slučaju potrebe izogibali krčenju vojaških oddelkov, ker ne bo potrebno, da bi vojake kake določene čete ali stotnije upotrebljevali za opravljanje drugih služeb. Za vezbanje, poučevanje in streljanje bo treba nakupiti razna primerna zemljišča. Vse to pa bo zahtevalo mnogo denarja in bo v vojni proračun stavljena nova, izdatna postavka, ki bo znašala po priliki 70 milijonov kron. — Avstro-Ogrska preureja vse to po najmodernejših zahtevah današnjih časov. Uvedenje dvoletne vojaške službe bo koristilo mnogo narodnemu gospodarstvu, ker bodo sinovi naroda ostajali leto dni več doma, kar bo globoko vplivalo na ves narodno-gospodarski ustroj.

*** Hrvaška.** Dr. Frank Jozua, njegov sin dr. Vladimir Frank in šest drugih poslancev Starčevićeve stranke so izstopili iz te ter so ustanovili novo „Hrvaško radikalno Starčevićovo stranko“. Predsednik te stranke je dr. Jozua Frank, podpredsednik pl. Pisačič, njihovo glasilo je pa list „Hrvaška Hrvatom“. — Iz Zagreba javljajo listu „Budapest“ (Koštutovo glasilo): Eden vzrokov sedanjemu hrvaškemu položaju je v tem, da je djakovska škofijska stolica že nekoliko let izpraznjena, in da so zaradi bolehnosti zagrebškega nadškofa nastopili nemogoči odnosi. Ko je baron Rauch prevzel banstvo, si je stavil nalogo, da sanira anarhijo, ki se je pojavila na cerkvenem teritoriju. Zaraditega želi ban najprej, da se polne škofijske stolice in bo povodom svojega potovanja na Dunaj poročal cesarju tudi o tem vprašanju. — Hrvaška koalicijska je izdala proglas na narod zaradi zadnjih dogodkov, posebno zaradi zatvoritve sabora; v proglasu je izrečena ostra obsodba madjarske vlade in tudi dunajske, ostra obsodba nespoštovanja hrvaških pravic; koalicijska pa vkljub temu pozivlje narod, naj obdrži mir in red. Madjarski listi besne zaradi tega proglasa, ter imenujejo koalicijo — izdajalsko. Pozivljejo bana in hrvaško vladno naravnost k nasilnostim. — Na Hrvaškem je prepovedana kolportaza časopisov.

*** Za drugo češko vseučilišče na Moravskem** so priredili praški vseučiliščniški shod, na katerem je govoril rektor češkega vseučilišča dr. Goll. — V nedeljo je priredila moravska češka ljudska stranka shod, ki je odločno zahteval, da se ustanovi v Brnu češko vseučilišče. Po shodu so priredili udeleženci demonstracijo. Demonstranti so na cesti trikrat ustrelili. — Druga skupina je pela pred deželno hišo politične pesmi. Drugače se mir ni kalil.

*** Nova konferenca o ureditvi jezikovnega vprašanja na Češkem** se je vršila 29. t. m. na Dunaju pod predsedništvom ministrskega predsednika barona Becka. Konferenca je trajala od 10. dop. do 7. ure zvečer. — Vzporedno z ureditvijo jezikovnega vprašanja na Češkem bi se moralo rešiti tudi jezikovno vprašanje na jugu. Nekaj se dela za Dalmacijo — ali med Slovenci ni pravega ogrevanja za to, dasi bi morali vsi kot en mož prav sedaj zahtevati pravično rešitev jezikovnega vprašanja tudi pri nas. Samo „Narodna stranka“ na Stajerskem se bavi intenzivno s tem vprašanjem ter zahteva vzporedno rešitev jezikovnega vprašanja tudi med Slovenci. Zganje naj se tudi druge stranke, vsi na krov, če ne, se zamudi prilika, in mi ostanemo na cedilu.

*** Verski prestop v Bosni in Hercegovini.** Od okupacije do danes je v Bosni in Hercegovini prestopilo 205 oseb iz ene vere v drugo. Tekom teh 29 let so izgubili muslimani 47 vernikov, pridobili pa 37; izguba znaša torej 10 duš. Pravoslavni so izgubili 38, pridobili 82 oseb; katoliki so izgubili 108 vernikov, pridobili pa 72. Iz protestantizma so izstopile 4 osebe, pristopilo jih je 13. Izraeliti so pridobili eno osebo, izgubili so jih pa 11.

*** V rodovini bolgarskega kneza Ferdinanda** so sedaj zastopana tri veroizpovedanja. Knez in trije mlajši otroci so katoliške vere, stareji sin, prestolonaslednik Boris je pravoslavne, sedanja druga soproga knežava, Eleonora, je pa protestantske vere.

*** Na Nizozemskem** nameravajo prirediti splošno ljudsko glasovanje o prestolonasledstvu.

Vestnik.

Jubilejski koncert v Celju. S Stajerskega nam pišejo: Na velikonočni ponedeljek priredi slovensko stajersko učiteljstvo v celjskem „Narodnem domu“ jubilejski koncert. Zanimanje za to prireditev je obče. Naše mnenje je, da n. a. k. n. i. m. o. v. e. s. č. i. s. t. i. d. o. h. o. d. e. k. t. e. g. a. k. o. n. c. e. r. t. a. „Učiteljskemu konvikt“. Tako mu naklonimo brez posebnih lastnih žrtav lep dohodek in, kar je morda še važnejše, z b u d i m o z a n j